

УДК 616-03+616.915.2009-2011(477)

І.Л. Маричев¹, С.І. Брижата¹, О.І. Процап¹, Л.С. Некрасова², В.М. Світа², Л.М. Вашека²

СТАН ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКИ КОРУ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕПІДЕМІЧНИЙ ПРОЦЕС

¹ДУ "Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського НАМН України", Київ²Центральна санітарно-епідеміологічна станція МОЗ України, Київ

Вивчення стану захворюваності на кір в Україні за 2009–2012 рр. дозволило встановити, що протягом 2007–2010 рр. захворюваність на кір в Україні мала тенденцію до зниження. В 2012 р. ситуація різко змінюється у порівнянні з аналогічним періодом 2011 р., реєструється зростання захворюваності серед всього населення у 9,6 рази.

Ключові слова: епідемічний процес, вакцинація, кір, захворюваність, вакцинопрофілактика.

Інфекційна захворюваність, незважаючи на значні досягнення медичної науки, продовжує становити серйозну проблему для практичної охорони здоров'я. І на тепер епідситуація по багатьом інфекціям у світі залишається напруженою. У 2010 році реєструвалось підвищення захворюваності на кір в східно-азійських регіонах і в Амурській області Росії. ЮНІСЕФ повідомляє, що в 2010 р. зареєстрована епідемія кору у 16 країнах Африки. По даним дитячого фонду ООН за цей рік в уражених епідемією кору країнах захворіло більш ніж 22 тисячі осіб, переважно діти. У 185 випадках хвороба привела до летального випадку.

Головною задачею сьогодення є приведення Національних програм імунопрофілактики населення у відповідність до задач, визначених програмним документом Всесвітньої організації охорони здоров'я на перші два десятиліття XXI століття "Здоров'я — 21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх в Європейському регіоні". Для досягнення цієї мети необхідним є вирішення таких задач як з'ясування та розкриття механізмів виникнення захворювання у щеплених, вивчення впливу різних факторів на формування та збереження імунітету набутого при щепленні, вивчення причин, які обумовлюють зниження імунологічної реактивності організму та усунення наслідків їх негативної дії [5].

В рамках заходів проведення Європейського тижня імунізації у 2011 році (ЄТІ), Європейським бюро ВООЗ при проведенні офіційної презентації

в Брюсселі (Бельгія) 26 квітня було проведено круглий стіл за участю представників європейських країн по обговоренню спалаху захворювання на кір в Європі. Так, тільки за перші 2 місяці 2011 р. в країнах Європи зареєстровано 7,2 тис. випадків кору, з них у Франції біля 4 тис. У 30 країнах світу зареєстровано зростання захворюваності на кір. Така ситуація, а також динаміка захворюваності на кір (рис. 1) ставить під загрозу і нові строки (2015 рік) сертифікації країн Європи по ерадикації цього захворювання [4].

Метою даної роботи — вивчення захворюваності на кір в Україні та визначення залежності показників захворюваності від охоплення щепленнями проти цієї інфекції.

Матеріали та методи

Матеріалами для вивчення тенденцій перебігу епідемічного процесу при кору в Україні були річні звіти статистичних форм МОЗ України та Центральної СЕС: форма 1,2 — "Звіт про окремі інфекційні та паразитарні захворювання" за 2000 — 2012 рр., форма ВООЗ "Узагальненої звітності щодо випадків кору в Україні" за 2012 рр., форма 5 — "Виконання плану профілактичних щеплень за рік" за 2005–2012 рр.; форма 6 — "Звіт про контингенти осіб окремих вікових груп, яким здійснено щеплення проти інфекційних захворювань" за 2005–2012 рр.

Результати та їх обговорення

Вакцинопрофілактика проти кору в Україні проводиться більш 40 років. Протягом цього часу були досягнуті певні успіхи у боротьбі з коровою інфекцією, але продовжуються реєструватись періодичні спалахи кору, спостерігається захворюваність серед більш старших вікових груп населення в яких хвороба має тяжкий перебіг і супроводжується виникненням більш серйозних ускладнень, які можуть привести до летальних випадків [2].

З 2000 р. до 2012 р. захворюваність на кір в Україні коливалась в межах від 0,06 (2009 р.)

© І.Л. Маричев, С.І. Брижата, О.І. Процап, Л.С. Некрасова, В.М. Світа, Л.М. Вашека

Number of reported measles cases by month in Europe, Jan. 2005 to Feb. 2011

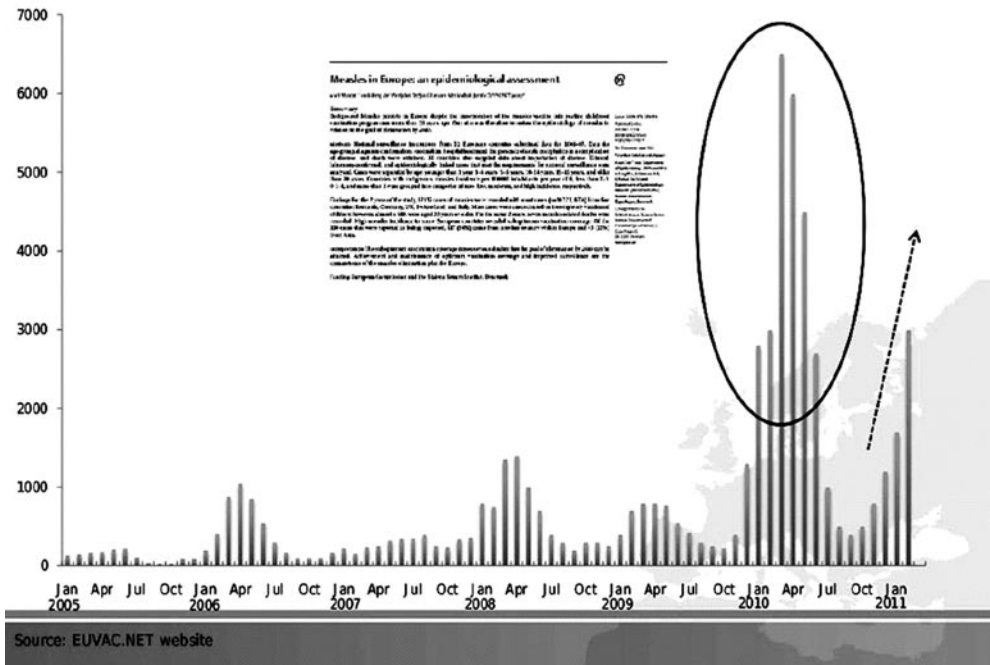

Рисунок 1. Зареєстровані випадки захворювання на кір в Європі за період з січня 2005 р. по лютий 2011 р.

до 90,7 на 100 тис. населення (2006 р.). За цей період спостерігалось два значних підйоми захворюваності: в 2001 — 34,6 на 100 тис. населення та в 2006 р. — 90,7 на 100 тис. населення (рис. 2).

Протягом 2007–2010 рр. захворюваність на кір в Україні поступово знижувалась (2,1; 0,1; 0,06; 0,08 на 100 тис. населення, відповідно). Зниження захворюваності на кір в Україні спостерігалось в усіх вікових групах, як серед міського так і серед сільського населення [1]. В 2012 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2011 р. визначається

зростання захворюваності в 9,6 разів (27,95 та 2,91 на 100 тис. населення).

В 2009 р. зареєстровано 30 випадків захворювань на кір (0,06 на 100 тис. населення). Серед них 9 дітей (0,14 на 100 тис.), що складає 30% від числа хворих (у віці до 14 років). З них: до 1 року — одна дитина, у віковій групі 1–4 роки — 5 дітей. В цій віковій групі — 5 дітей отримали одне щеплення та 1 дитина була не щеплена, 2 дитини були госпіталізовані, що вказує на тяжкий перебіг захворювання. У віковій групі 5–9 років захворіло 3 дитини, що мали 2 щеплення.

У цьому ж році 21 випадок кору (0,05 на 100 тис. населення) зареєстровано серед дорослого населення. Найбільш висока частка хворих була визначена у віковій групі 20–29 років — 33,3% від загальної кількості захворілих на кір в Україні, на другому місці — вікова група — 15–19 років — 23,3% захворілих. Серед них 61,9% щеплені, у 38,1% захворілих щеплювальний анамнез не відомий. Згідно отриманих даних, 47,6% дорослих було госпіталізовано. Серед захворілих на кір переважало міське населення — 80% від загальної кількості захворілих.

Таким чином, у 2009 р. серед захворілих осіб на кір переважали дорослі, що дозволяє визначити їх як особливу групу ризику щодо цієї інфекції та

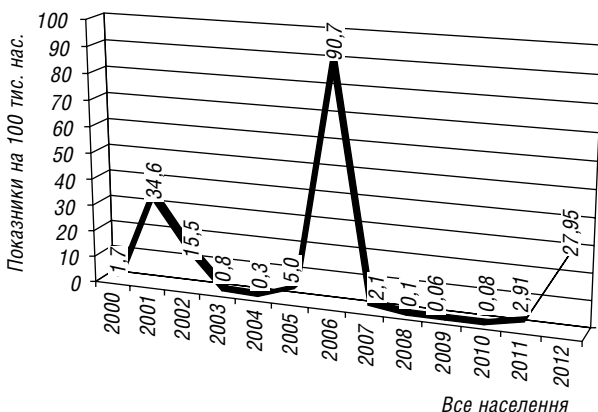

Рисунок 2. Захворюваність на кір населення України за 2000–2012 рр. (в інтенсивних показниках на 100 тис. населення)

визначити їх провідну роль в підтримці епідемічного процесу кору. Серед дітей до 14 років найбільш уразливою до захворювання була група дітей до 4 років (55,5%).

У 2009 р. було вакциновано 79,7%, ревакциновано — 83,3%. При цьому вперше в окремих областях кількість вакцинованих та ревакцинованих становила менше 80% (Вінницька — 68,8%, Донецька — 52,4%, Житомирська — 74,4%, Київська — 80,3%, Кіровоградська — 75,9%, Одеська — 69,7%, Рівненська — 76,6, Сумська — 75,8%, Хмельницька — 75,3%, Чернівецька — 76,3%, Чернігівська — 77,6% області та місто Київ — 78,8%), що без сумніву вплине на рівні захворюваності в цих областях. Більше двох випадків було зареєстровано в Одеській області — 4 хворих (показник захворюваності — 0,1 на 100 тис.) та в Сумській — 7 хворих (0,5 на 100 тис.). В інших областях кір або взагалі не реєструвався або кількість випадків в області не перевищувала 2. В Одеській області з чотирьох випадків кору три були завісні (у дорослих) та один випадок зареєстровано у не щепленої дитини.

Протягом 2010 р. кількість випадків захворювання на кір становила 39 (0,08 на 100 тис. нас.). Серед них дітей до 17 років — 12 (0,14 на 100 тис.), що складає 30,8% від числа хворих та 27 дорослих (0,07 на 100 тис.) — 69,2%. Переважна кількість випадків захворювання реєструвалась серед міського населення (89,7%).

Більшість захворювань у 2010 р. зареєстровано в Донецькій області — 22 особи. З них 12 були особи старше 30 років, серед них 33,3% щеплені, та 3 особи в віковій групі 20–29 років (2 щеплених, один не щеплений). У віці до 9 років захворіло семеро, всі були не щеплені: один — за віком (до 1 року), один — відмова, один — протипокази, інші не щеплені у зв'язку з відсутністю вакцини. Ще чотири випадки кору зареєстровані в Тернопільській області, з них — двоє дорослих (даних про щеплення немає). В інших областях: Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Херсонській — від 1 до 2 випадків, в м. Київ — 5 випадків.

В Україні в 2011 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2010 р. показник захворюваності серед всього населення України збільшився в 36,3 рази (2,91 та 0,08 на 100 тис. населення), серед дітей до 17 років показник захворюваності зріс у 83 разів (11,63 та 0,14 на 100 тис.), що складає 70,5% від числа хворих, у дорослих — у 14 разів (1,04 та 0,07 на 100 тис.) — 29,5%.

За територіальним розподілом найбільша кількість випадків захворювання на кір у 2011 р.

спостерігалась у Львівській області та становила 785 випадків (31,05 на 100 тис. населення). Серед дітей до 17 р. — 510 випадків кору (102,5 на 100 тис. населення), За даними аналізу вікової захворюваності найбільш ураженою групою серед захворілих на кір були діти віком 15–17 років, де показник захворюваності досяг 160,3 на 100 тис. відповідного контингенту (161 випадків) та 1–4 років — 124,4 на 100 тис. (135 випадків).

У 2011 р. зареєстровано захворювання в областях — Ів-Франківській (276 випадків), Рівненській (95 випадків), Волинській (49 випадків), Закарпатській (45 випадків), Тернопільській (40 випадків), в інших областях та в м. Києві від 1 до 8 випадків.

У 2012 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2011 р. захворюваність на кір серед всього населення України зросла в 9,6 рази (27,95 та 2,91 на 100 тис. населення). Зростання захворюваності на кір спостерігалось в усіх вікових групах.

Серед дітей до 17 років показник захворюваності зріс в 8,5 разів (99,1 та 11,6 на 100 тис. населення), у дорослих — в 12,3 разів (12,81 та 1,04 на 100 тис.). Проведений аналіз показав, що у віковій групі до 1 року захворіло 697 дитини (5,5% від загальної кількості захворілих на кір в Україні), така висока захворюваність в цьому віці є реальною загрозою виникнення серйозних ускладнень, про що свідчить високий відсоток показника госпіталізацій — 82,2% на фоні низького рівня (16,8%) лабораторного підтвердження діагнозу “кір”.

У віці 1–4 років захворіло 2648 дитини (20,8%). З них 36,6% отримали щеплення, 60,9% — були не щеплені, у 3,1% захворілих щеплю вальний анамнез невідомий (це свідчить про несвоєчасне проведення щеплення і як наслідок — незахищеність дітей від захворювання).

У віковій групі 5–9 років захворіло 1653 дитини (12,9%). З них отримали щеплення—73,6% дітей, 23,9% були не щеплені. У віці 10–14 років захворюваність становила — 1140 випадків (9,0%) з них 83,2% осіб були щеплені, 13,9% були не щеплені, хоча всі вони мали бути щеплені дворазово. Найбільш висока захворюваність реєструється в вікових групах 15–19 років — 3042 осіб (23,8%) та 20–29 років — захворіло 2684 осіб (21,0%).

Згідно отриманих даних, в 2009 р. 40% хворих на кір було госпіталізовано, в 2010 р. — 87,2%. Найбільшу кількість становили дорослі в вікових групах 30 років і старші, і 20–29 років — 50,0% та 17,6% відповідно. У віковій групі 1–4 роки — 14,7% дітей, всі вони були не щеплені.

У 2011 р. в Україні було госпіталізовано 68,3% хворих на кір. В 2012 р. — 71,5%. В вікових групах: 15–19 років — 23,1%, в 20–29 років — 22,4%, 1–4 років 20,8%. Найчастіше були госпіталізовані діти наймолодшого віку та дорослі, що вказує на більш тяжкий перебіг захворювання.

У 2009 р. діагноз “кір” в Україні був лабораторно підтверджений у 23,3% хворих, в 2010 р. — у 51,3%, в 2011 р. — у 11,7%, в 2012 р. — у 19,7%.

Епідемічна ситуація з кору, що склалася в Україні (табл. 1), ще раз підтверджує той факт, що — рівень охоплення щепленнями суттєво впливає на захворюваність [3].

Згідно звітів МОЗ України рівень охоплення щепленнями вакциною КПК (проти кору, краснухи, епіпаротиту) дітей другого року життя протягом 2008–2012 рр. становив від 94,3% до 78,8%, та від 95,4% до 83,7% у ревакцинованих в 6 років (табл. 2).

В деяких областях (Вінницька, Житомирська, Львівська, Донецька, Запорізька) у 2010 р. рівень охоплення щепленнями знизився до 46,5 — 39,4%, а рівень ревакцинації був ще нижчим — 25,9–20,4%.

Протягом 2012 р. в областях рівень охоплення щепленнями мав тенденцію до зниження —

95,1–51,9% — вакцинованих та 96,1–59,2% — ревакцинованих. Несвоєчасне і не в повному обсязі постачання вакцини в останні роки зумовило підвищення захворюваності на кір в Україні з 2011 р.

Для вивчення питання про стан щепленості серед хворих на кір в Україні в 2012 р., були проаналізовані офіційні дані на 12746 особи віком від 1 року до 30 і більше років. Проведений аналіз показав, що серед захворілих на кір 27,1% не були щеплені, 19,6% — щеплені одноразово, 38,8% — дворазово. У 14,5% щеплювальний анамнез був не відомий, що звичайно свідчить про відсутність щеплень (рис. 3).

Аналіз епідситуації з кору в Україні за останні роки свідчить, що проблема корової інфекції залишається актуальною:

Таким чином недоліки у проведенні вакцинації проти кору (відмова батьків від щеплень, протипоказання, відсутність вакцини, недостатню імунологічну ефективність вакцини, порушення при проведенні щеплень, незадовільне ведення документації щодо специфічної вакцинопрофілактики кору та відсутність контролю з боку епідеміологів за фахівцями поліклінічних відділень, які відповідають за проведення щеплень, проведення антивакцинальної пропаганди) є ключовим фактором

Таблиця 1. Рівень охоплення щепленнями та стан захворюваності на кір в Україні за 2008–2012 рр.

Роки	Захворюваність на 100 тис. населення	Щепленість (%)	
		Вакцинація	Ревакцинація
2008	0,1	94,3	95,4
2009	0,06	79,7	83,3
2010	0,08	56,1	40,7
2011	2,91	67,0	55,6
2012	27,95	78,8	83,7

Таблиця 2. Рівень охоплення щепленнями проти кору, краснухи, епіпаротиту (%) в Україні за 2005–2012 рр.

Роки	Вакцинація	Ревакцинація
2005	99,3	99,2
2006	99,0	99,3
2007	98,1	98,4
2008	94,3	95,4
2009	79,7	83,3
2010	56,1	40,7
2011	67,0	55,6
2012	78,8	83,7

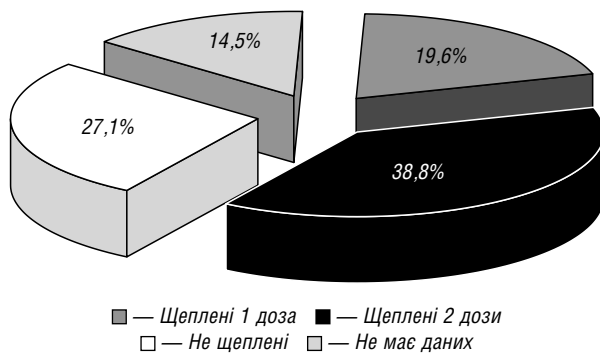

Рисунок 3. Питома вага щеплених та нещеплених серед захворівших на кір в 2012 р

і суттєвим чинником до прогнозування зростання захворюваності на кір в Україні, що і відбулося в кінці 2011 р. та і відбувається в 2012 р.

Висновки

1. Протягом 2007–2010 рр. захворюваність на кір в Україні знижувалась в усіх вікових групах.
2. В 2011 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2010 роком визначається зростання захворюваності,

показник серед всього населення збільшився у 36,3 разів (2,91 та 0,08 на 100 тис. населення), серед дітей до 17 років показник захворюваності зріс у 83 разів (11,63 та 0,14 на 100 тис.), у дорослих — у 14 разів (1,04 та 0,07 на 100 тис.). В 2012 р. у порівнянні з аналогічним періодом 2011 р. рівень захворюваності збільшився в 9,6 разів серед всього населення.

3. Згідно звітів МОЗ України рівень охоплення щепленнями вакциною КПК (проти кору, краснухи, епідпаротиту) дітей другого року життя протягом 2005–2012 становив від 99,3% до 78,8%, від 99,2% до 83,7% ревакцинованих в 6 років.

4. Несвоєчасне проведення щеплень дитячого населення є суттєвими чинниками до прогнозування зростання захворюваності на кір в Україні, що і відбулося в 2011 р. та в 2012 р.

Перспективи подальших досліджень є визначення факторів, що впливають на рівень захворюваності серед щеплених та визначення стійкості і напруженості специфічного імунітету у осіб різних вікових груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Мойсеєва Г.В.* Епідеміологія кору в Україні і сучасний стан проблеми. / Г.В. Мойсеєва, Л.М. Чудна, С.І. Брижата, І.В. Демчишина // Інфекційні хвороби. — 2011. — № 1. — С. 25–33.
2. *Чумаченко Т.А.* Проблема елімінації кори в Україні. / Т.А. Чумаченко, О.Б. Колокова, Л.Г. Вєрезуб // Детские инфекции — 2007. — № 3. — С. 35–38.
3. Эпидемическая ситуация по кори и краснухе в Украине / Л.М. Чудная, И.Л. Маричев, Л.С. Красюк [и др.] // Педиатрия, акушерство та гінекологія. (Додаток) Тези I конгреса федерації педіатрів країн СНГ. — № 3. — 2009. — С. 150–151.
4. Number of reported measles cases by month in Europe [Електронний ресурс]. — режим доступу: <http://www.Euvac.net>.
5. Progress Towards Global Immunization Goals — 2009. [Електронний ресурс]. — режим доступу: <http://www.Slides.globalimmunization2009.pdf>.

ВАКЦИНОПРОФИЛАКТИКА КОРИ В УКРАИНЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЭПИДЕМИЧНЫЙ ПРОЦЕСС

И.Л. Маричев¹, С.И. Брижата¹, Е.И. Процап¹, Л.С. Некрасова², В.Н. Свита², Л.Н. Вашека²

¹ГУ "Институт эпидемиологии и инфекционных болезней им. Л.В. Громашевского НАМН Украины", г. Киев

²Центральная санитарно-эпидемиологическая станция МЗ Украины, г. Киев

Изучение заболеваемости корью в Украине за 2009–2012 гг. позволило установить, что в течении 2007–2010 гг. заболеваемость корью в Украине имела тенденцию к снижению. В 2012 г. ситуация резко изменилась по сравнению с аналогичным периодом 2011 г., так регистрируется увеличение в 9,6 раз заболеваемости корью среди всего населения.

Ключевые слова: эпидемический процесс, вакцинация, корь, заболеваемость, вакцинопрофилактика.

STATE OF MEASLES VACCINATION IN UKRAINE AND ITS IMPACT ON THE EPIDEMIC PROCESS

I.L. Marichev¹, S.I. Bryzhata¹, E.I. Protsap¹, L.S. Nekrasova², V.N. Svita², L.N. Vasheka²

¹SI "The L.V. Gromashevsky Institute of Epidemiology and Infectious Diseases of NAMS of Ukraine", Kiev

²Central Sanitary-epidemiology station of Ministry of Health of Ukraine, Kiev

The study of the incidence of measles in Ukraine for 2009–2011 has allowed to establish that, in the 2007–2011 this indicator tends to decrease. In 2012, the situation has sharply changed in comparison with the similar period of the 2011. So, is registered the increase in 9.6 times measles incidence in the General population.

Key words: the epidemic process, vaccination, measles, morbidity, vaccine prevention.